ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΕΚΠΑ 13/07/2021
Α. Π.: 49364
Απάντηση στο έγγραφο: 36960

Γραμματεία Συγκλήτου
Ταχ. Δ/νση: Πανεπιστημίου 30
Πληροφορίες: Γεωργία Νικολοπούλου
Τηλέφωνο: 210 368.9765
e-mail: gnikolop@uoa.gr

Αθήνα, 12-7-2021

ΠΡΟΣ: -Γραφείο Πρύτανη
-Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας
-Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Έρευνας
-Διεύθυνση Διοικητικού
-Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας
-Μέλη Συντονιστικής Επιτροπής

ΘΕΜΑ 7ο: Δημιουργία Κόμβου Αριστείας (HUB of Excellence) για τη μελέτη των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών (Refugee and Migration Studies).

ΣΧΕΤ: Το 36960/7-6-2021 έγγραφο.

Σας διαβιβάζουμε απόσπασμα πρακτικών της Συγκλήτου, της συνεδρίας της 10ης-6-2021, που αφορά στο ανωτέρω θέμα, για να λάβετε γνώση και παρακαλούμε για τις ενέργειες της αρμοδιότητάς σας.

Ο Πρύτανης
*
Μελέτιος-Αθανάσιος Κ. Δημόπουλος

** Η υπογραφή του παρόντος εγγράφου έχει τεθεί στο πρωτότυπο, το οποίο παραμένει στο αρχείο της Γραμματείας Συγκλήτου και η διεκπεραίωσή του θα γίνει ηλεκτρονικά*

Απόσπασμα πρακτικών Συγκλήτου της συνεδρίας της 10-6-2021
(31η συνεδρία -με τηλεδιάσκεψη- ακαδημαϊκού έτους 2020-21)
Θέμα 7ο
Δημιουργία Κόμβου Αριστείας (HUB of Excellence) για τη μελέτη των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών (Refugee and Migration Studies).

Η Σύγκλητος λαμβάνοντας υπόψη την εισήγηση του Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας κ. Δημ. Καραδήμα, η οποία διαβιβάζεται δια εγγράφου με αρ. πρωτ. 36960/7-6-2021, **αποφασίζει** τα εξής:

1. Την δημιουργία Κόμβου Αριστείας για το Άσυλο και την Μετανάστευση, με αντικείμενο την έρευνα στον χώρο των προσφυγικών και μεταναστευτικών σπουδών, την ανάπτυξη δράσεων διδασκαλίας και έρευνας στο πεδίο, την παραγωγή κειμένων πολιτικής στο χώρο σε στενή συνεργασία με τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς, την υποστήριξη των σχετικών δράσεων, έργων και παρεμβάσεων της Πολιτείας καθώς και των αντίστοιχων υλοποιούμενων από την Κοινωνία των Πολιτών, ως κάτωθι:

«Κόμβος Αριστείας για το Άσυλο και την Μετανάστευση
Refugee and Migration Studies Hub

Προτείνουμε την δημιουργία ενός Κόμβου Αριστείας για το Άσυλο και την Μετανάστευση, με αντικείμενο την έρευνα στον χώρο των προσφυγικών και μεταναστευτικών σπουδών, την ανάπτυξη δράσεων διδασκαλίας και έρευνας στο πεδίο, την παραγωγή κειμένων πολιτικής στο χώρο σε στενή συνεργασία με τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς, την υποστήριξη των σχετικών δράσεων, έργων και παρεμβάσεων της Πολιτείας καθώς και των αντίστοιχων υλοποιούμενων από την Κοινωνία των Πολιτών. Φιλοδοξούμε να αναδείξουμε την δομή αυτή στο σημαντικότερο ερευνητικό κέντρο για τα θέματα αυτά στον χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της ευρύτερης Μεσογείου.

Μορφή και νομικό καθεστώς:

Προτείνουμε την δημιουργία μιας νέας ανεξάρτητης ερευνητικής δομής με απόφαση του Πρυτάνεως, κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 19 του Νόμου 4653/2020 (κέντρα αριστείας) και του άρθρου 90 του Νόμου 4692/2020 (θερινά σχολεία). Πρόκειται για εύκολη, άμεση και διαφανή διαδικασία, αποφεύγοντας μακροχρόνιες διοικητικές κινήσεις και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις.

Η διοίκηση της νέας δομής θα ασκείται από Συντονιστική Επιτροπή, αποτελούμενη από την καθηγήτρια κ. Εμμανουέλα Δούση, τον καθηγητή κ. Εμμανουήλ Πικουλή, τον καθηγητή κ. Γεώργιο Πλειό και την αναπληρώτρια καθηγήτρια κ. Μαρία Γαβουνέλη. Σε δεύτερο χρόνο και καθώς η έρευνα θα αναπτύσσεται, στην Συντονιστική Επιτροπή θα κληθούν να μετάσχουν καθηγητές και ερευνητές από όλο το Πανεπιστήμιο Αθηνών με αντίστοιχη εμπειρία.

Θα επικουρούνται από εξειδικευμένη Γραμματεία, σε πρώτη φάση μονοπρόσωπη, η οποία θα παρέχει διοικητική υποστήριξη και στις δράσεις του Κόμβου.

Ο Κόμβος θα στεγάζεται στα πανεπιστημιακά κτίρια του κέντρου της πόλης: στο Κέντρο Ερευνών για το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο – Athens PIL της Νομικής Σχολής (Ακαδημίας 47, 3ος όροφος), σε κτίρια της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών και ιδίως στο Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (Αιόλου 42-22, 3ος όροφος) ή στο Γρυπάρειο Μέγαρο (Σοφοκλέους 1).

Ο προϋπολογισμός θα περιλαμβάνει την αμοιβή του υπαλλήλου της Γραμματείας και αρχικά έξοδα προετοιμασίας των δράσεων που προγραμματίζονται για το 2022, ως εξής:

ΔΡΑΣΕΙΣ	**ΑΜΟΙΒΕΣ**	**ΣΥΝΟΛΑ**
Διοικητική στήριξη	€1400 X 12 μήνες	€16800
Σχεδιασμός ιστοσελίδας	€1500	€1500
Έξοδα προβολής, διάφορα	€1500	€1500
	ΣΥΝΟΛΟ:	€19800

Σε ό,τι αφορά την μελλοντική χρηματοδότηση της λειτουργίας του Κόμβου και των δραστηριοτήτων του, αυτή σχεδιάζεται να προέρχεται από τις ακόλουθες πηγές:

α) από το κόστος συμμετοχής στις διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως λ.χ. θερινό σχολείο, για τη διοργάνωση του οποίου ήδη έχουν πραγματοποιηθεί επαφές με εκπαιδευτικά ιδρύματα υψηλού κύρους από το εξωτερικό,

β) Ευρωπαϊκά προγράμματα συναφή με το αντικείμενο του Κόμβου,

γ) Προγράμματα που χρηματοδοτούν ελληνικοί δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς,

δ) Προγράμματα που χρηματοδοτούν εθνικά ιδρύματα άλλων χωρών της ΕΕ,

ε) Χορηγίες από ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό,

στ) Συνεργασίες με την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Αν και διοικητικά ανεξάρτητη, η νέα ερευνητική δομή στηρίζεται στην συνέργεια υφισταμένων δράσεων της Νομικής Σχολής, της Ιατρικής Σχολής και των Τμημάτων Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης και Μέσων Ενημέρωσης της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών και στηρίζεται σε μακρά ερευνητική και διδακτική εμπειρία, εδραζόμενη ιδίως στις εξής δράσεις:

- Η Νομική Σχολή, δια του Κέντρου Ερευνών για το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο (Research Center for Public International Law – Athens PIL) και συντονίστρια την αναπληρώτρια καθηγήτρια κ. Μαρία Γαβουνέλη,
  - συντονίζει ήδη μια μείζονα ερευνητική προσπάθεια με θέμα: Borderless Sovereignty και ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα μετανάστευσης,
  - μετέχει σε δίκτυο Jean Monnet με θέμα Migration & Asylum Policies Systems – MAPS σε συνεργασία με εννέα άλλα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια,
  - έχει ήδη εμπειρία οργάνωσης τριετούς σειράς σεμιναρίων και θερινού σχολείου για Migration flows: Challenges and perspectives under International and European Union Law ως μέρος ενός Jean Monnet module
  - περιλαμβάνει σχετικά μαθήματα στα προγράμματα διδασκαλίας των αγγλόφωνων μεταπτυχιακών προγραμμάτων LL.M. in International & European Law και LL.M. programme in International & European Studies.
- Η Ιατρική Σχολή, με συντονιστή τον καθηγητή κ. Εμμανουήλ Πικουλή, κάτοχο ήδη Έδρας Jean Monnet in Humanitarian Medicine and Response in Action (2020-2023),

- έχει αναπτύξει ένα νεωτεριστικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα MSc Programme on Disaster Medicine and Global Health, με διδασκαλία στα ελληνικά και στα αγγλικά, το οποίο περιλαμβάνει πέραν της παραδοσιακής διδασκαλίας και ένα εξαιρετικό σκέλος βιωματικής πρακτικής εξάσκησης, που οδηγεί σε περαιτέρω εξειδίκευση σε Global Health ή Disaster Medicine.

❖ Το Τμήμα Επικοινωνίας & Μέσων Ενημέρωσης, με συντονιστή τον καθηγητή κ. Γεώργιο Πλειό,

- έχει αναπτύξει, σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, ένα εντατικό αγγλόφωνο μεταπτυχιακό πρόγραμμα MSc Programme in Media and Refugee/Migration Flows, το οποίο οδηγεί σε περαιτέρω εξειδίκευση επί News media of refugee flows ή Communication management of refugee/migration flows. Στο πλαίσιο αυτού του ΠΜΣ διοργανώνεται θερινό σχολείο διάρκειας δυο εβδομάδων στη Λέσβο, με εφαρμοσμένο κυρίως προσανατολισμό. Στο πρόγραμμα διδάσκουν καθηγητές και από άλλες χώρες με εξειδικευμένη γνώση και εμπειρία, όπως από τη Μ. Βρετανία, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία, την Τουρκία κ.ά. Το ΠΜΣ συνεργάζεται με σειρά οργανισμών όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο ΔΟΜ, οι Γιατροί του Κόσμου, Άρσις, Μετάδραση, Action Aid, Solidarity Now, κ.ά.

❖ Το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης, με συντονίστρια την καθηγήτρια κ. Εμμανουέλα Δούση, κάτοχο έδρας UNESCO για την Κλιματική Διπλωματία,

- έχει ήδη αναπτύξει, εδώ και 20 χρόνια, ένα αγγλόφωνο Master's Programme in South-East European Studies: Politics, History and Economics, με ισχυρό διεπιστημονικό χαρακτήρα, το οποίο μελετά εις βάθος καίρια ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά ζητήματα της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών.
- έχει ήδη εμπειρία οργάνωσης σειράς σεμιναρίων και ετήσιου θερινού σχολείου από το 2015 για ζητήματα που συνδέονται με το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Moving the EU forward) ως μέρους ενός Jean Monnet Module (2015-2018) και στη συνέχεια ως αυτοχρηματοδοτούμενου έργου.

Σκοπός και στόχοι:

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βρέθηκε στο επίκεντρο μιας πρωτοφανούς για τα Ευρωπαϊκά δεδομένα μετακίνησης πληθυσμών, που δημιούργησε σημαντικά πολιτικά και πρακτικά προβλήματα και έφερε την χώρα στα πρωτοσέλιδα των δελτίων ειδήσεων στον πλανήτη.

Επί σειρά ετών εκατοντάδες χιλιάδες εκατοντάδες μετανάστες και πρόσφυγες εισέρχονταν στη χώρα, πότε από τον Έβρο, πότε από τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου ή και από άλλες πύλες εισόδου. Κατά τη δεκαετία του 1990 εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες από την Αλβανία και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έκαναν προσωρινό ή μόνιμο προορισμό τους την Ελλάδα. Από τη δεκαετία του 2000 εντείνονται για διάφορους λόγους οι ροές μεταναστών από τη Μέση Ανατολή, την Ασία και την Αφρική, οι οποίοι προσανατολίζονται προς την ΕΕ. Η μακροχρόνια ειρήνη και σταθερότητα, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το υψηλό επίπεδο διαβίωσης αλλά και η

παρουσία ομοεθνών ή ομόθρησκών τους είναι, μεμονωμένα ή στο σύνολό τους. ορισμένοι σημαντικοί λόγοι που αποτελούν το φάρο της πορείας τους προς την ΕΕ και τα επιμέρους κράτη-μέλη.

Όμως, το θέρος 2015, συνεπεία σημαντικών πολιτικών ανακατατάξεων στη Μέση Ανατολή, δεκάδες χιλιάδες -και εκατοντάδες χιλιάδες στη συνέχεια- κατέφθαναν με διάφορα πλωτά μέσα στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Συνοπτικά, ενάμιση εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες κατέφθασαν στη περιοχή αυτή της Ελλάδας. Τα προσφυγικά αυτά ρεύματα, αν και είναι κάτι πρωτόγνωρο για τη χώρα μας, αποτελούν ένα μέρος του συνόλου των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη, και ένα ακόμα μικρότερο μέρος των μεταναστευτικών ροών παγκοσμίως. Στο πλαίσιό τους καταγράφεται μια πλειάδα μορφών μετακίνησης πληθυσμών, που συνιστά το ευρύτερο φαινόμενο. Κάποιοι πληθυσμοί που μετακινούνται για να ξεφύγουν από εμπόλεμες περιοχές, άλλοι προς εξεύρεση εργασίας και καλύτερων συνθηκών ζωής, τρίτοι επειδή η ζωή τους βρίσκεται σε κίνδυνο από εμφυλίους πολέμους και άλλες ένοπλες συγκρούσεις, ορισμένοι επειδή η ζωή τους κινδυνεύει λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων ή τρόπου ζωής και τελευταία μετακινούνται μεγάλες ομάδες ανθρώπων επειδή η κλιματική αλλαγή εξελίσσεται ραγδαία και στερεί από τροφή και νερό. Επιπρόσθετα, αυτή η μορφή μετανάστευσης, η κλιματική, έχει συχνά ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη συγκρούσεων μεταξύ κλιματικών μεταναστών και γηγενών κατοίκων, γεγονός που προκαλεί μια δευτερογενή μετανάστευση των πρώτων, των δεύτερων ή και των δυο.

Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της συμμετοχής της στην ΕΕ αλλά και της μορφολογίας των συνόρων της, συγκαταλέγεται σε εκείνες τις χώρες που δέχονται -και κατά πάσα πιθανότητα θα δέχεται και στο μέλλον- μεγάλα κύματα προσφύγων και μεταναστών. Ήδη η εμπειρία των τελευταίων τριάντα ετών αυτό δείχνει. Πέραν αυτών, η Ελλάδα υπήρξε για πολλά χρόνια χώρα αναχώρησης μεταναστών ενώ αρκετές δεκάδες χιλιάδες Έλληνες, κυρίως νέοι και καλά μορφωμένοι, μετανάστευσαν σε διάφορες χώρες της ΕΕ αλλά και στις ΗΠΑ, στην Αυστραλία, στην Τουρκία, στην Κύπρο και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, συμβάλλοντας στο φαινόμενο που αποκαλείται πλέον brain drain. Επί τη βάσει αυτών των δεδομένων αλλά και επί τη βάσει των εξελίξεων στην περιοχή των επιστημών, έχει ήδη παραχθεί ένας σχετικά μεγάλος όγκος επιστημονικών μελετών, ερευνών και εκδόσεων ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν στη χώρα με επιτυχία ξενόγλωσσα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στο ευρύτερο πεδίο των προσφυγικών και μεταναστευτικών σπουδών, συμπεριλαμβανομένου του ΕΚΠΑ. Έτσι, η χώρα εξελίσσεται σταδιακά σε προνομιακό πεδίο για την ανάπτυξη προσφυγικών και μεταναστευτικών σπουδών (refugee studies) ή ευρύτερα του τομέα της μελέτης των μετακινούμενων πληθυσμών.

Θεωρούμε ότι το ΕΚΠΑ, λόγω της θέσης, του μεγέθους και της ιστορίας του αλλά και λόγω του πεδίου δραστηριότητας των τμημάτων και του προσωπικού του (ΔΕΠ, ΕΕΔΙΠ κ.ά.), έχει την δυνατότητα να εξελιχθεί σε παγκόσμιο κέντρο μελέτης και έρευνας της συνολικής μετακίνησης των πληθυσμών, οι οποίοι μετακινούνται για διάφορους λόγους και με διάφορες μορφές. Στο πλαίσιο αυτό είναι δυνατή η δημιουργία ενός Κόμβου

Αριστείας για τις σπουδές των μετακινούμενων πληθυσμών, το οποίο θα έχει ως αντικείμενο την οργάνωση όλης της σχετικής δραστηριότητας των μελών, των ΠΜΣ και των άλλων δραστηριοτήτων του ΕΚΠΑ και των μελών του, όχι μόνο στο εθνικό πλαίσιο αλλά στο διεθνές. Μέσω μιας τέτοιας οργανωτικής μορφής, το ΕΚΠΑ μπορεί να πρωταγωνιστήσει στην διοργάνωση διεθνούς κύρους και εμβέλειας εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων στη περιοχή των σπουδών μετακινούμενων πληθυσμών, όπως νέα προγράμματα μεταπτυχιακών, αλλά στο μέλλον ίσως και προπτυχιακών σπουδών, ιδιαίτερα ξενόγλωσσων, με επιτυχή διεκδίκηση και υλοποίηση ευρωπαϊκών και άλλων διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων, θερινών σχολείων, διεθνών και εθνικών συνεδρίων, ελληνικών και ξενόγλωσσων επιστημονικών εκδόσεων κοκ.

Ως εκ τούτου, θεωρούμε ότι θα πρέπει να εξετάσουμε την δημιουργία ενός τέτοιου Κόμβου Αριστείας για την μελέτη των μετακινούμενων πληθυσμών ως ένα πρώτο βήμα στην ίδρυση ενός διεθνούς ερευνητικού κέντρου, με εθνική και διεθνή χρηματοδότηση αλλά και ακόμα μεγαλύτερη επέκταση των δραστηριοτήτων που αναφέρθηκαν. Η πρόσφατη εμπειρία της χώρας, η θέση της αλλά και οι δραστηριότητες που ήδη αναπτύσσουν μέλη ΔΕΠ και Τμήματα, συνηγορούν υπέρ μιας θετικής πορείας του ΕΚΠΑ σε αυτόν τον τομέα.

Δρομολογούμενες δράσεις: Θερινό σχολείο και συνεργασίες με αμερικανικά πανεπιστήμια

Αποστολή του Κόμβου Αριστείας είναι η ανάπτυξη κοινών δράσεων και προγραμμάτων σε όλο το εύρος του Πανεπιστημίου Αθηνών με άμεσο διεθνές αντίκτυπο.

Για τον σκοπό αυτό αναπτύσσεται ήδη πλήρες πρόγραμμα θερινού σχολείου, το οποίο θα λειτουργήσει από τον Ιούνιο 2022 σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Harvard. Το θερινό σχολείο θα είναι ανοικτό και σε φοιτητές από άλλα ευρωπαϊκά και αμερικανικά πανεπιστήμια. Το πρόγραμμα θα είναι αυτοχρηματοδοτούμενο αλλά σημειώνεται ήδη προθυμία ενίσχυσης και συμμετοχής από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ίδρυμα Fulbright και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Δρομολογείται επίσης η οργάνωση διεθνούς συνεδρίου τον Ιούνιο 2022 στην Αθήνα σε συνεργασία με το University of South California και οικονομική ενίσχυση από αμερικανικά ερευνητικά ιδρύματα. Μια ανάλογη δράση με το University of South California προγραμματίζεται ήδη εντός του 2021 σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή.»

2. Ορίζει τη Συντονιστική Επιτροπή, η οποία θα ασκεί τη διοίκηση της νέας δομής, αποτελούμενη από την κ. Εμμανουέλα Δούση καθηγήτρια Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, τον κ. Εμμανουήλ Πικουλή καθηγητή της Ιατρικής Σχολής, τον κ. Γεώργιο Πλειό καθηγητή Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και την κ. Μαρία Γαβουνέλη αναπληρώτρια καθηγήτρια Νομικής Σχολής.

Αθήνα, 12-7-2021

Ο Πρύτανης

*

Μελέτιος-Αθανάσιος Κ. Δημόπουλος

** Η υπογραφή του παρόντος εγγράφου έχει τεθεί στο πρωτότυπο, το οποίο παραμένει στο αρχείο της Γραμματείας Συγκλήτου και η διεκπεραίωσή του θα γίνει ηλεκτρονικά*